

Visiting the Visitors. *An Enquiry Into the Visitor Business in Museums*. Ann Davis, Kerstin Smeds (ed), Bielefeld, transcript Verlag, 2016, 250s., ISBN978-3-8376-3289-7

Návštěvník a jeho potřeby. Takto bychom mohli charakterizovat zaměření sborníku vydaného v roce 2016 v německém nakladatelství Transcript v Bielefeldu. Má název *Visiting the Visitors* a jeho editorkami jsou švédská profesorka muzeologie Kerstin Smeds a bývalá prezidentka mezinárodní komise ICOFOM a ředitelka malého univerzitního The Nickle Arts Museum Ann Davis z Kanady. Po krátkém úvodu obou editorek následuje celkem patnáct příspěvků od čtrnácti autorů, především z okruhu Mezinárodní komise pro muzeologii, ICOFOM, která vydání též finančně podpořila.

Obr. č. 1

Nejprve se australská profesorka Jennifer Harris zamýšlí nad současnou dobou, která je podle ní „postcolonial“ a „postholocaust“. Podle Harris klesá význam objektu a naopak stoupá síla návštěvníka a jeho osobního vlivu a vnímání. Jsme svědky kolapsu racionální mise muzea a redukce síly objektů. Dále se zabývá tzv. „affect museum“ s odkazem na myšlenky Ronalda Barthesa. Některé své názory na muzei představovanou hyperrealitu modeluje na využití tzv. Earthquake house ve Wellingtonském muzeu Te Papa Tongarewa.¹

V dalším příspěvku se Američanka M. Elizabeth Weiser zabývá individuální identitou a kolektivní historií a uvádí zajímavé příklady z Uzbekistánu. Francouz Daniel Schmitt správně označuje termín „průměrný návštěvník muzea“ za mýtus a zvažuje výhody i nevýhody realizace dotazníků během prohlídky či až po ní. Ve svém výzkumu využil 41 minikamer připevněných přímo na tělech návštěvníků.

Výzkumem návštěvníků se zabývá známý profesor John Falk z Oregonu. *Empowering the Visitors* je název textu kanadské muzejnice Ann Davis. Autorka polemizuje s pojetím Bruno Soareze, který chápe muzeum jako jeviště. Švédská profesorka Kerstin Smeds ve svém příspěvku upozorňuje na současnou radikální individualizaci společnosti, toužící po self-formation a self-performance. S odkazem na Zahava Doering dělí návštěvníky na cizince, hosty a klienty. Celým článkem se prolíná příklon autorky k existenciální filozofii.

Po té následuje text brazilského muzeologa Bruno Brulona Soarese s vysvětlením jeho pojetí tzv. „reflexivní muzeologie“. Podle něj je muzeum performativním zařízením (což je nepochybně správně), ale teorie performace (představení) nebyla nikdy (podle brazilského kolegy) vyvíjena představiteli muzeologie. Podle Soarese reflexivita není nějaký rychlý okamžik, ale celý komplex sociokulturních komponentů, které utvářejí svoje publikum jako takové. Dále poukazuje

¹ Zatímco perthská profesorka váhá s jednoznačným hodnocením, názor recenzenta je poměrně vyhraněný. Earthquake house je malý domeček v expozici, který se pomocí moderní techniky hýbe různou intenzitou a návštěvník tak může „prožívat“ zemětřesení různé intenzity podle Richterovy stupnice. Ohromná cihla „spadnuší“ do dětské postýlky evokuje požadované emoce. Hned vedle tohoto domku je však „váha“ kde úderem palicí si můžeme „změřit“, jak silně zemětřesení jsme způsobili. Zatímco první příklad (domek) je vhodné využití techniky, v druhém případě muzeum sklouzlo k levné poutové atrakci.

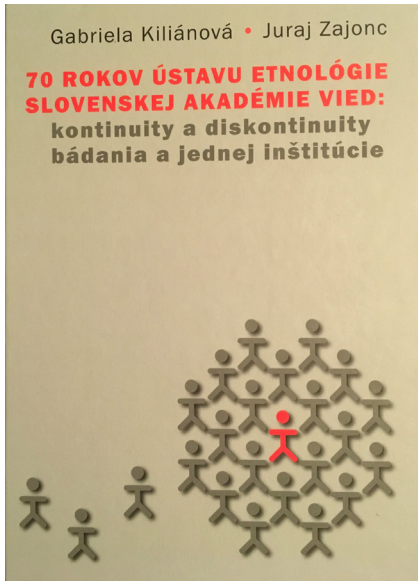
na společné znaky muzea a divadla. Tedy žánry kulturních představení nejsou prostými zrcadly, ale „magickými zrcadly sociální reality“. Podle něj nová muzeologie nepředstavuje něco pro návštěvníky muzeí, ale představuje samotné návštěvníky. Návštěvníci jsou tedy participační (zde čerpá ze známé knihy Niny Simon). Název *Social Representation Theory and Museum Visitors* nese příspěvek Portugalky Aidy Recheny. Moskevská muzeoložka Anna Leschenko se zabývá vztahem muzeologie a lingvistiky. Příspěvek je založen na základní presumpci, že nevidíme objekt ani nerozumíme zamýšlenému sdělení, které přináší, ale spíše ho vnímáme a interpretujeme relativně. Dobu prohlídky muzea limituje na 40 minut pro děti a 1,5 hodiny pro dospělé. Dva zajímavé články přináší petrohradský muzeolog a historik muzejnictví Vitalij Ananiev. Nejprve varuje před automatickým přenášením filozofických termínů do současné muzeologie, především se jedná o dialogismus Martina Bubera. Dále se pak zabývá, možná překvapivě, vcelku odpovídajícími výzkumy návštěvnosti v Sovětském svazu zhruba v období od roku 1920 do nástupu 30. let. Muzea jistě už v této době musela pracovat pod povoleným ideologickým pláštěm, ale v rámci „utužování sovětské moci“ byly upřednostňována jiné oblasti (policie, armáda, průmysl, zemědělství) a tak třeba Trejt'akovská galerie či Státní historické muzeum mohlo pracovat vcelku svobodně. Vše ukončil až nástup opravdového stalinismu do muzejnictví na počátku 30. let. Z ruských muzeologů kromě známého Fjodora Schmita Ananiev zmiňuje jména ve středoevropském prostoru v podstatě neznámá (Oskar Waldhauer, Věra Beliauskaja, Boris Brullov a další).

Chorvatské muzeoložky Žarka Vujić a Helena Stublić zkoumají návštěvníky z pozic, pro zágrebskou muzeologii nepřekvapivě, informačních věd. Přiznávají, že středoevropský koncept muzeality není nyní širěji užíván. Podle těchto autorek je v systému Ivo Maroeviće (nejvýznamnější chorvatský muzeolog) větší důraz položen na muzejní předmět jako znak a potlačena rola návštěvníka jako interpreta. Dále se zabývají prací s návštěvníkem na území Jugoslávie od konce 19. století, přes celé 20. století až do současnosti. V dalším příspěvku se Maria Christina Vannini zabývá obecnými problémy tvorby stálé expozice, zejména důrazem na autenticitu, v Museo Civico Sansepolcro věnované dílu Pietra della Francesca. Tajwanská docentka Wan-Chen Chang nás seznamuje se svým výzkumem percepce návštěvníků v Taichung City. Expozice věnovaná prehistorickým skutečnostem vhodně využívá moderní techniku a modely (např. tyranosaura s mláďetem). Autorka se zabývá vnímáním autenticity v návaznosti na matici Real/Fake, jak ji formulovali Gilmore a Pine. Wan-Chen Chang dokládá, že autentikum nemusí být v řadě případů tím nejatraktivnějším exponátem. V posledním příspěvku se kanadská muzeoložka Collete Dufresne-Tassé zabývá svým vlastním výzkumem návštěvníků realizovaným týmem montrealské univerzity v muzeích v Montrealu a Paříži. Podle ní návštěvníci čtou jen asi 50% všech textů a prohlíží si zhruba 50 – 80% vystavených předmětů. Kniha je ukončena krátkými životopisy jednotlivých autorů.

Předložená kniha je vlastně sborníkem a trpí obvyklými neduhy prací tohoto druhu, tedy v celku předpokládanou nevyvážeností jednotlivých příspěvků. Vedle přínosných textů jsou zde i úvahy poněkud ploché. Jako celek však kniha určitě stojí za přečtení. Větší množství černobílých fotografií pak usnadňuje orientaci v textech a jejich percepci.

Jan Dolák

Kiliánová, Gabriela – Zajonc, Juraj. *70 rokov Ústavu etnológie Slovenskej akadémie vied : kontinuity a diskontinuity bádania a jednej inštitúcie*. Bratislava : VEDA, 2016, 288s. ISBN 978-80-224-1512-5

Obr. č. 1

Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied (SAV) nedávno oslávil 70. výročie svojej existencie. Pri tejto príležitosti bola publikovaná aj práca mapujúca dejiny, vývoj a osobnosti, hodnotiaca dosiahnuté výsledky a smerovanie tejto inštitúcie. Už sedem desaťročí toto pracovisko udáva základné smerovanie slovenskej etnológie, preto jeho dejiny a vývoj zároveň dokumentujú aj významnú a podstatnú časť rozvoja tejto spoločenskovednej disciplíny. Autormi publikácie sú skúsení a v odbornej verejnosti známi vedeckí pracovníci etnologického ústavu, Gabriela Kiliánová a Juraj Zajonc. Výsledkom ich práce je bezpochyby reprezentatívna publikácia súhrnného a kriticky hodnotiaceho charakteru.

Autori si dali za cieľ riešiť nielen problematiku dejín inštitúcie a jej inštitucionálnych vzťahov v užšom či širšom dobovom kontexte (spoločenský systém, jeho zmeny a odraz v práci inštitúcie, kompetencie, právomoci, fungovanie a štruktúra, spolupráca a i.),

ale zároveň nastolili aj otázku kontinuity a diskontinuity vedeckej činnosti a jej charakteru. Publikácia je rozdelená do niekoľkých častí. Keďže ide predovšetkým o prácu zaoberajúcu sa dejinami inštitúcie, štruktúra publikácie vychádza z chronologickej postupnosti jej vývoja. Medzníkmi sa stali významné inštitucionálne či spoločenské udalosti.

Po úvodnej metodologickej kapitole, kde si autori vytýčili vedecké otázky, nasleduje kapitola, ktorej ústrednú tému predstavuje najmä vznik Národopisného ústavu Slovenskej akadémie vied a umení (SAVU) v roku 1946 ako priameho predchodcu dnešného Ústavu etnológie SAV. J. Zajonc sa tu prehľadne venoval vývoju národopisu a jeho štúdiu pred vznikom ústavu, spomenul významné osobnosti formujúce povojnový slovenský národopis. Vznik ústavu a jeho neskoršie začlenenie do Historického ústavu SAV ako sekcie dopĺňa aj charakteristika vedeckého programu pracoviska. Ideologicky sa do vedeckej činnosti v tomto období začal miešať marxizmus-leninizmus. Vznikom SAV v roku 1953 začala nová fáza vývoja, charakteristická najmä obnovením Národopisného ústavu.

G. Kiliánová sa v druhej kapitole podrobnejšie zamerala nielen na inštitucionálny rozvoj ústavu, ale tiež na riešenie vedeckých projektov a úloh pracoviska, ktoré smerovali najmä k výskumu tradičnej ľudovej kultúry Slovenska, Slovákov a etnických menšín. Medzníkom vo vývoji sa stali roky 1968/1969 a následné obdobie normalizácie a previerok. V tomto období vznikol aj návrh na úplné zrušenie ústavu, ktorý sa napokon nerealizoval. Naopak, ústav sa v tomto období personálne začal rozrastať a príznačné bolo zvyšovanie vedeckej aktivity a spolupráca s inými inštitúciami. Z hľadiska vedeckých projektov, riešených v tomto období, si zaslúži spomenúť práca na Etnografickom atlase Slovenska, ktorý bol publikovaný v roku 1990, či dodnes významná syntéza Slovensko II – Ľud z roku 1975.

V poslednej kapitole bol priestor venovaný transformácii pracoviska po politicko-spoločenských zmenách v roku 1989 a zmenách, ktoré nastali na začiatku 21. storočia aj v rámci organizácie SAV. G. Kiliánová tu podrobnejšie spomenula jednak najvýznamnejšie projekty ústavu a hlavné línie jeho vedeckého programu a osobitnú pozornosť venovala projektu Encyklopédie ľudovej kultúry Slovenska, projektu o kolektívnych identitách a novému vydaniu slovenských rozprávok, ktorého počiatky siahajú už do 50. rokov 20. storočia.

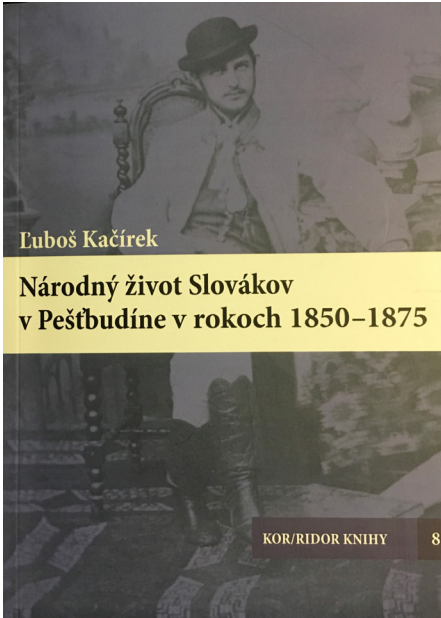
Publikácia je založená na rozsiahlejšom základnom archívnom výskume z archívnych fondov Ústredného archívu SAV, ale tiež z dokumentácie Ústavu etnológie SAV a samozrejme z odbornej, prevažne etnologickej literatúry. Textovú časť publikácie vhodne dopĺňa niekoľko príloh. Prvú časť tvoria krátke a výstižné portréty riaditeľov a predsedov pracoviska od vzniku Národopisného ústavu SAVU do súčasnosti, zoznam vedeckých a odborných pracovníkov, vrátane interných aspirantov a doktorandov. Súčasťou príloh sú i zoznamy početných národných a medzinárodných projektov, ktoré ústav riešil, či už vo svojej réžii alebo ako spoluriešiteľská organizácia. Do výberovej bibliografie publikácií ústavu, viažucej sa k rokum 1948 – 2015, boli zaradené knižné tituly pracovníkov, publikované doma i v zahraničí a zoznam periodík, na ktorých vydaní sa podieľalo pracovisko. Zoznamy projektov a výber publikácií pritom jasne svedčia o mimoriadnej a úspešnej publikačnej aktivite ústavu a jeho pevnom mieste a význame v slovenskej vede a spoločnosti. Každodenný život pracovníkov dokumentuje rozsiahlejšia fotografická príloha, ktorá obsahuje 72 fotografií z rokov 1950 – 2016 a vhodne dopĺňa textovú časť publikácie.

Publikácia autorského kolektívu G. Kiliánová – Juraj Zajonc tak prináša množstvo údajov, týkajúcich sa predovšetkým dejín a vývoja slovenskej etnológie, súhrnne významnú knižnú a projektovú produkciu Ústavu etnológie SAV. Nepochybujem, že si nájde svojich čitateľov, a to nielen medzi záujemcami o dejiny slovenskej etnológie.

Pavol Tišliar

Luboš Kačírek: *Národný život Slovákov v Pešťbudíne v rokoch 1850 – 1875*. Békéscsaba : Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2016, 401 s. ISBN 978-615-5330-06-3

Od čias formovania moderných národov na konci 18. storočia až po zánik Uhorska a vznik nástupníckych štátov monarchie po 1. svetovej vojne bolo hlavné mesto Uhorska, do roku 1873 nazývané Pešťbudín, významným kultúrnym i politickým centrom Slovákov. V priebehu 19. storočia vzrástol počet obyvateľov zo 60- na 880-tisíc. Slováci sa usádzali najmä vo vtedajších predmestiach Pešte – Jozefove a Terezíne (Józsefváros, Terézváros) a v polovici 19. storočia tu tvorili významnú časť obyvateľov. Pochádzali najmä z hornouhorských stolíc na slovenskom etnickom území, slovenských jazykových ostrovov okolo dnešnej Budapešti a nechýbali ani dolnozemskí Slováci. Dobré cirkevne organizovaní boli najmä slovenskí evanjelici. K ich najvýznamnejším cirkevným predstaviteľom patrili Ján Kollár, Michal Elefant a Daniel Bachát.

Obr. č. 1

Významný medzi Slovákami bol aj počet katolíkov, medzi ktorými pôsobili Šimon Klempa a Ján Palárik. Z hľadiska vykonávaných profesií veľký počet Slovákov bol medzi stavebnými robotníkmi, ale aj medzi remeselníkmi a služobníctvom. Z podnikateľov vynikli stavebný veľkopodnikateľ Ján Nepomuk Bobula, továrnici Jozef Zarzetzky, Jozef Pozdech, Ján Brxa a iní. Z kultúrnych a politických činiteľov tu pôsobili okrem už spomenutých Ján Francisci, Viliam Pauliny-Tóth, Martin Hamuljak, Ján Kadavý, Andrej Radlinský a mnohí ďalší.

Kačírek rozčlenil knihu okrem úvodu a záveru do piatich kapitol: *Budín, Pešť a Pešťbudín. Obraz dnešnej Budapešti v slovenskom vedomí v 19. storočí*, *Národný život Slovákov v Pešťbudíne v 1. polovici 19. storočia*, *Slovenský život v Pešťbudíne v 50. rokoch*, *Obdobie po politickom uvoľnení (1859 – 1867)* a *Národný život Slovákov v Pešťbudíne po vyrovnaní (1868 – 1875)*. V takto štruktúrovanej a široko koncipovanej práci objasňuje príčiny rôznej intenzity národného života Slovákov v uhorskej metropole

v sledovanom období. Analyzuje vzťahy medzi osobnosťami, úspešné i neúspešné pokusy o organizovanie politického a spoločenského života, všima si spolkový a náboženský život a vydavateľskú aktivitu slovenskej inteligencie v hlavnom meste, aj príčiny, pre ktoré sa najvýznamnejšie aktivity národného hnutia v sledovanom časovom období napokon realizovali inde, ako je známe predovšetkým v Banskej Bystrici a Turčianskom Svätom Martine.

Publikácia je funkčne ilustrovaná 85 obrázkami prevažne z dobovej tlače s kvalitnými popismi autora. Kniha má anglické a maďarské rezumé, zoznam archívnych prameňov, použitej literatúry a periodík a menný register.

Peter Maráky

Pavol Komora: *Hospodárske a všeobecné výstavy 1842 – 1940. Svetové výstavy. Výstavy v Uhorsku. Výstavy na Slovensku*. Bratislava : Slovenské národné múzeum, 2016, 310 s. ISBN 978-80-8068-393-9

Popredný slovenský múzejník, kurátor a dlhoročný vedúci pracovník SNM, historik Pavol Komora otvoril svojou rozsiahlou publikáciou novú knižnú edíciu Slovenského národného múzea *Museion*.

Kniha je výsledkom mnohoročnej výskumnej práce a prináša množstvo poznatkov z doteraz u nás len okrajovo spracovanej témy. Publikácia s bohatým dokumentačným materiálom má prehľadnú štruktúru a tvorí ju päť kapitol s názvami: *Hospodárske a všeobecné výstavy v 19. storočí*, *Hospodárske a všeobecné výstavy v Uhorsku v polovici 19. storočia*, *Hospodárske a všeobecné výstavy od začiatku 20. storočia do roku 1918*, *Svetové výstavy v období 1919 – 1940 s pribliadnutím na účasť Československa*

Hospodárske
a všeobecné
výstavy
1842 – 1940

> svetové výstavy > výstavy v Uhorsku > výstavy na Slovensku

Pavol Komora

Obr. č. 1

bohatých a v publikácii v špičkovej kvalite reprodukováných ikonografických materiálov nevynechal ani trojrozmerné dokumenty. Kniha obsahuje desiatky ilustrácií vo vysokej reprodukčnej kvalite. Popri mimoriadnej informačnej kapacite má väčšina dokumentov aj vysokú výtvarnú úroveň. Osobitne cenné sú dobové grafiky a fotografie výstavných areálov, fotografie veľtržnej architektúry a dobového výstavnického dizajnu, ako aj reprodukcie firemných listov, reklám a osobitne výstavných plagátov. Z numizmatického a faleristického hľadiska sú významné doklady o medailách, plaketách a cenách udeľovaných najúspešnejším vystavovateľom. V knihe sú použité materiály z takmer dvoch desiatok pamäťových inštitúcií. Autor pri písaní práce vyťažil informácie z desiatok dobových periodík, množstva publikovanej literatúry a katalógových tlačí.

Na vysokej úrovni publikácie má podiel grafická úprava Matúša Lányiho. Kniha obsahuje zoznamy prameňov a literatúry, autorov a zdrojov fotografií a reprodukcí, menný register, anglické a nemecké rezumé. Komorova publikácia je nielen významným a priekopníckym dielom z oblasti hospodárskych a kultúrnych dejín, ale je aj vynikajúcim prameňom ďalšieho možného bádania v oblasti výstavníckych tradícií, úzko spojených s múzejnou problematikou.

Peter Maráky

a *Hospodárske a všeobecné výstavy na Slovensku v rokoch 1919 – 1938*.

Publikácia je v slovenskej historickej literatúre svojho druhu prvým komplexným prehľadom dejín všeobecných výstav od polovice 19. do polovice 20. storočia. Využívajúc najmä originálne dobové pramene, predovšetkým informácie z tlače a veľtržné katalógy, ale aj existujúce historiografické reflexie, priblížil autor veľké medzinárodné výstavy konané v Londýne, Paríži, Viedni, Miláne, Philadelphii, Turíne, Bruseli, Barcelone a inde, neskôr označované ako svetové, ale aj domáce výstavy organizované na území Uhorska a osobitne výstavy na dnešnom území (Bratislava, Martin, Žilina, Spišská Nová Ves, Košice, Liptovský Hrádok, Trnava, Nitra, Zvolen, Kežmarok a i.).

Zvláštnu pozornosť pravdaže venoval najmä účasti našich zástupcov, zo Slovenska pochádzajúcich firiem a jednotlivcov na medzinárodných i domácich výstavách. Komora nezaprel svoju odbornú špecializáciu múzejného historika, keď vo výbere

našich zástupcov, zo Slovenska pochádzajúcich firiem a jednotlivcov na medzinárodných i domácich výstavách. Komora nezaprel svoju odbornú špecializáciu múzejného historika, keď vo výbere

na vysokej úrovni publikácie má podiel grafická úprava Matúša Lányiho. Kniha obsahuje zoznamy prameňov a literatúry, autorov a zdrojov fotografií a reprodukcí, menný register, anglické a nemecké rezumé. Komorova publikácia je nielen významným a priekopníckym dielom z oblasti hospodárskych a kultúrnych dejín, ale je aj vynikajúcim prameňom ďalšieho možného bádania v oblasti výstavníckych tradícií, úzko spojených s múzejnou problematikou.

Jan Dolák : Muzeum a prezentace. Muzeológia a kultúrne dedičstvo, o.z., Bratislava, 2015, 115 s., ISBN 978-80-971715-8-2

(Dostupné na webstránke www.muzeologia.sk)

Obr. č. 1

Spoločenský význam každého vedného odboru je determinovaný v prvom rade presadením svojho poznatkového prínosu v povedomí spoločnosti. Vznik povedomia a kultúrneho povedomia zvlášť je nemysliteľný bez využitia všetkých relevantných komunikačných foriem. Jedinečnou, nezastupiteľnou komunikačnou formou, ktorá na jednej strane zvyšuje prestíž vedného odboru a na strane druhej významne prispieva k rozvoju kultúrneho kapitálu jednotlivca je múzejná prezentácia. Predstavuje jeden z nosných pilierov kultúrnotvorného poslania múzea, ktorý tvorí kompetencia autora, jeho tvorivý zámer a zmocnenie sa prezentovanej témy. Naplnenie týchto predpokladov závisí od profesionalizácie múzejnej prezentácie, jej kvalitnou výukou, fundovanou kritikou a potlačením prevládajúceho amaterizmu pri tvorbe múzejných prezentačných foriem.

Elektronická monografia Jana Doláka je venovaná nielen riešeniu teoretických otázok múzejnej komunikácie s dôrazom na múzejnú prezentáciu. V širokom zábere rieši problematiku aplikácie teoretických premís (8 strán) v praxi, snaží sa o formulovanie optimálnych metód a postupov v prezentačnej tvorbe (74 strán). Na množstve príkladov ilustruje najčastejšie chyby pri tvorbe múzejných prezentačných foriem a nezabúda ani na súčasné trendy múzejného výstavníctva.

Úvodné kapitoly sú venované vymedzeniu terminológie, vzt'ahom muzeológie k prezentácii a tretia poskytuje pohľad na celú šírku komunikácie múzea s okolím.

Štvrtá kapitola je venovaná múzejnej prezentácii. Autorovi sa celkom úspešne podarilo odolať vábeniu širokého holistického pojatia problematiky komunikácie múzea s verejnosťou. Pozornosť upiera na komunikáciu múzeí s návštevníkom prostredníctvom múzejných expozícií a výstav „ako sústav bezprostredného pôsobenia, teda na prezentáciu“. Podkapitoly sú venované problematike expozícií ako znakových sústav, múzejnému predmetu, múzejnej výstavnej tvorbe, výstavnému jazyku a tvorbe hodnôt vznikajúcich pri tvorbe prezentačných foriem. Túto časť, doplnenú množstvom príkladov z praxe možno považovať za most spájajúci úvodnú, teoretickú časť s časťou venovanou aplikáciou teoretických východísk v praxi.

Obsahom piatej kapitoly sú všeobecné zásady tvorby expozícií a výstav. Autor v jej úvode zdôrazňuje, že základným pilierom múzejnej komunikácie vo všeobecnosti je múzejný zbierkový predmet a pripomína, že akákoľvek forma múzejnej prezentácie nie je cieľom, ale prostriedkom pôsobenia múzea na spoločnosť. V širokom zábere sa venuje prezentačným formám, textovej zložke prezentácie, múzejnému prostrediu, realizácii expozície, múzejnému marketingu, sprievodným podujatiam v kontexte prezentačnej formy, využitiu modernej techniky a v poslednej podkapitole návštevníkovi múzea.

Záver knihy tvorí kapitola venovaná múzejno-výstavnej kritike a stat' mapujúca smery a tendencie múzejnej prezentácie. Samozrejme nechýba zoznam použitej literatúry.

Dielo Jana Doláka predstavuje solídny fundament, ktorý po tridsiatichpiatich rokoch nadväzuje na dielo Jozefa Beneša a svojim komplexným, súčasným pohľadom ho v mnohom predčí. Sme presvedčení, že sú to práve prezentačné formy - výstavy a expozície, ktoré vytvárajú image moderných múzeí a sú schopné ovplyvniť a dovolíme si tvrdiť, aj zmeniť postavenie múzeí v dnešnej pretechnizovanej spoločnosti.

Tibor Díte

KACÍREK, Ľuboš. *Kultúrne dedičstvo Slovenska*. Vysokoškolské skriptá. Bratislava : Muzeológia a kultúrne dedičstvo, o. z., 2016, 115 s. ISBN 978-80-89881-05-5

Študijný program Muzeológia a kultúrne dedičstvo sa na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave už viac ako desať rokov zameriava na prípravu absolventov pre múzejnú a pamiatkovú prax. Hoci ťažisko výučby spočíva na muzeológii a muzeografii, približne tretina študijného programu je vyhradená pre heritológiu, monumentológiu, teóriu a prax kultúrneho dedičstva v širšom a užšom slova zmysle. Tvorí ju jednak teória a ochrana pamiatkového fondu, pamiatková legislatíva, ochrana a správa kultúrneho dedičstva. Môžeme sem zaradiť aj dejiny ochrany pamiatok, špecializované kurzy k teórii a dejinám architektúry, ale tiež základy knižničnej a archívnej vedy, pomocné vedy historické, materiálnu kultúru či úvod do etnológie. Tento tézovitý sumár prípravy absolventov dopĺňa aj špecializovaný kurz Prezentácia pamiatkového fondu realizovaný v spolupráci s Fakultou architektúry Slovenskej technickej univerzity, zameraný na aktívnu pamiatkovú prax a prácu v teréne.

Potrebu a význam kvalitnej učebnej literatúry, ktorá by reflektovala aktuálne potreby teórie a praxe, azda netreba zdôrazňovať. Učebné texty upevňujú učivo prednášok a seminárov a spravidla sumarizujú základy, podstatu kurzov, na ktoré sa viažu.

Ľuboš Kačírek v poslednom roku publikoval až dva knižné tituly. Popri syntéze o živote Slovákov v Budapešti v 19. storočí¹ venoval pozornosť aj problematike kultúrneho dedičstva na Slovensku.² Výsledkom jeho práce sú vysokoškolské skriptá, ktoré sa viažu na rovnomenný kurz *Kultúrne dedičstvo Slovenska* (v predchádzajúcich školských rokoch pod názvom *Heritológia*) a zameriavajú sa predovšetkým na nehnuteľné kultúrne dedičstvo a pamiatkový fond. Autor zvolil jednoduchú a prehľadnú štruktúru, ktorú vyjadruje schéma: definície, terminológia, zásady ochrany a správy (v historickom kontexte) a samotná konkretizácia. Tá sa dotýka rozdelenia na svetské pamiatky (stavebné a technické pamiatky, pomníky) a sakrálne pamiatky (kostoly, synagógy, drobná cirkevná architektúra), mestské pamiatkové rezervácie, rezervácie ľudovej architektúry a pamiatky UNESCO na Slovensku, hmotné (nehnuteľné a huteľné) a nehmotné dedičstvo. Osobitný priestor autor venoval aj múzeám v prírode, ktoré u nás patria medzi turisticky atraktívne. Vo vzťahu k pamiatkovým rezerváciám sa, podľa môjho názoru,

¹ KACÍREK, Ľuboš. *Národný život Slovákov v Pešťbudíne v rokoch 1850 – 1875*. Békéscsaba : Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, 2016.

² KACÍREK, Ľuboš. *Kultúrne dedičstvo Slovenska*. *Vysokoškolské skriptá*. Bratislava : Muzeológia a kultúrne dedičstvo, o. z., 2016.

E. Kačírkovi podarilo jednoducho vysvetliť rozdiel v ochrane a správe medzi pamiatkami in situ a in fondo. Samostatnú kapitolu predstavuje aj prehľad európskeho kultúrneho dedičstva, ktoré sa zameriava najmä na oblasť prijatých pravidiel, medzinárodných dohovorov a chárť o kultúrnom dedičstve a akcií, ktoré sa realizujú na podporu a propagáciu ochrany kultúrneho dedičstva, ako napríklad Dni európskeho kultúrneho dedičstva, vyhlasovanie európskeho mesta kultúry, projekt Európskeho kultúrneho dedičstva, kam boli zaradené aj vybrané objekty zo Slovenska a pod.

Pripraviť kvalitné učebné texty nie je len otázkou sumarizácie a úplnosti faktov, ale veľkú úlohu tu zohráva predovšetkým spôsob podania a jednoduchosť vysvetlenia problémov. V tomto prípade je text publikácie písaný jasne a zrozumiteľne, čitateľsky pútavo so snahou uchopiť jednotlivé problémy vcelku, zadefinovať ich a vysvetliť. Text vhodne dopĺňa obrazový materiál, ktorý umožňuje aj názorne pochopiť textový výklad. Každá kapitola obsahuje na záver súbor otázok, v ktorých sa pozornosť upriamuje na podstatu a upevnenie učiva.

Záverom môžem konštatovať, že sa zámer autora, pripraviť prehľadné vysokoškolské skriptá k predmetu *Kultúrne dedičstvo Slovenska*, úspešne vydaril. Publikácia je elektronicky šírená prostredníctvom webovej stránky odboru Muzeológia a kultúrne dedičstvo (www.muzeologia.sk) a Akademickej knižnice FiF UK v Bratislave, teda voľne prístupná, predovšetkým študentom študijného odboru muzeológia, ale aj ďalším záujemcom o syntetické poznatky v tejto oblasti.

Pavol Tišliar